

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Epp Kallaste
epp.kallaste@centar.ee

Teie 04.07.2024

Meie 05.08.2024 nr 2.2-9/24/1770-2

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspeksioon sai Teie pöördumise, milles märgite, et Eesti rakendusuuringute keskus (edaspidi keskus) peab kiireloomuliselt olema valmis pakkuma ministriumitele uuringuid ja analüüse hanke „EL kliimaeesmärkide saavutamise teaduspartnerlus ministriumidele II“ raames. Selle jaoks olete kavandanud kasutada Statistikaameti regulaarselt kogutavaid küsitluste andmeid, s.o Eesti tööjõu-uuring (ETU), Eesti sotsiaaluuring (ESU), leibkonnaeelarve uuring (LEU), ajakasutus-uuring. Selleks, et keskus oleks valmis uuringu tegemiseks ja ministriumitele vajaduspõhiselt kliimaseaduse mõjude kohta hinnanguid andma, on vajalik luua valmisolek olemasolevaid andmestikke kasutada ning keskusel puudub võimalus selleks igakordselt luba taotleda nii Statistikaametist kui inspeksioonist, kuna loa taotlemine võtab aega ligikaudu kuu.

Lisaks märgite, et küsitluse andmed on olemasolevad, ettevalmistatud ja asjakohased andmed erinevate mõjuhinnangute andmiseks. Tegemist on olemasolevate riiklikuks statistikaks tehtavate küsitlustega, mille andmetest (sisaldavad ka eriliiki isikuandmeid) koostab Statistikaamet ilma isikutunnusteta andmestikud, mida teadlased saavad kasutada erinevate uuringute ja analüüside tegemiseks. Leiate oma pöördumises, et keskuse töötajate kui kasutajate jaoks on tegemist anonüümsete küsitluse andmetega, mistõttu soovite teada, kas anonüümsete küsitlusandmete, mis sisaldavad üksikuid eriliigiliste andmete tunnuseid (rahvus, ametiühingusse kuuluvus), kasutamiseks on põhjendatud loa taotlemine inspeksioonist.

Selgitame, et riikliku statistika läbiviimist reguleerib riikliku statistika seadus (RStS). RStS § 8 lõike 1 järgi on riikliku statistika tegijaid kaks – Statistikaamet ja Eesti Pank. Riikliku statistika tegemiseks koostatakse igal aastal järgmiseks viieks aastaks riikliku statistika programm, mis koosneb Vabariigi Valitsuse kinnitatud statistikatööde loetelust. Teie poolt loetletud uuringute puhul on tõesti tegemist riiklike statistikatöödega, mille käigus toimub andmetöötlus RStS-s sätestatud alustel. Samas ei anna RStS aga Statistikaametile seaduslikku alust, kui riiklikuks statistikaks kogutud andmeid soovitakse töödelda mõnel teisel eesmärgil ehk andmestike loomiseks erinevate uuringute ja analüüside tegemiseks.

Siinjuures peame vajalikuks rõhutada, et isegi kui Statistikaamet esitab keskusele uuringute ja analüüside läbiviimiseks vajalikud andmed pseudonüümitud või anonüümitud kujul, on siiski tegemist varasemalt riikliku statistika tegemise eesmärgil kogutud andmete teisel eesmärgil töötlemisega Statistikaameti poolt. Kuna toimingud, mida tehakse andmete n-ö ettevalmistamisel uuringu tegemiseks, ei liigitu riikliku statistika tegemiseks, siis peab selliseks tegevuseks seaduslik alus tulema mujalt.

Isikuandmete töötlemist teadus- ja ajaloouringu ning riikliku statistika vajadusteks reguleerib isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 6.

Nagu Teie esitatud pöördumisest nähtub, siis peab keskus kiireloomuliselt olema valmis pakkuma ministriumitele uuringuid ja analüüse, mistõttu võib öelda, et tegemist on täidesaatva riigivõimu poolt poliitikakujundamise eesmärgil tellitud töödega.

IKS § 6 lõike 5 järgi loetakse teadusuuringuks ka täidesaatva riigivõimu poolt poliitika kujundamise eesmärgil tehtavad analüüsid ja uuringud. Seega olukorras, kus ministriumid soovivad, et keskus viiks poliitika kujundamiseks läbi uuringuid ja analüüse, tuleb nimetatud sättest ka lähtuda ja seda isegi siis, kui uuringuks kasutatakse riiklike statistikatööde raames varasemalt kogutud andmeid. See aga tähendab uuringu kooskõlastamist Andmekaitse Inspeksiooniga.

Samuti olete oma kirjas toonud välja, et Statistikaameti andmestikes on eriliigilisteks andmeteks klassifitseeritavate tunnustena rahvus ja ametiühingu liikmelisus, märkides, et inimese hinnangut enda tervislikule seisundile (nt 5-palli skaalal) ei saa lugeda objektiivseteks tervise andmeteks.

Selgitame, et inimese enda poolt antud hinnang enda tervislikule seisundile liigitub samuti eriliigiliste isikuandmete hulka. EL isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduspunktis 35 on selgitatud, et tervisealaste isikuandmete hulka peaksid kuuluma kõik andmesubjekti tervislikku seisundit käsitlevad andmed, mis annavad teavet tema endise, praeguse või tulevase füüsilise või vaimse tervise kohta. Inimese hinnang oma tervislikule seisundile annab teavet tema tervise kohta hetkel, mil ta seda seisundit hindab. Ka Euroopa Kohus on leidnud, et väljendit „tervislikku seisundit käsitlevad andmed“ tuleb tõlgendada laialt, et see hõlmaks isiku tervist puudutava teabe kõiki aspekte.

Seega, kui uuringuks kasutatav andmestik sisaldab ka eriliiki isikuandmeid, siis lisaks inspeksiooniga kooskõlastamise kohustusele näeb IKS § 6 lõige 4 ette, et eriliiki isikuandmete töötlemise puhul annab oma kooskõlastuse ka asjaomase valdkonna eetikakomitee, hinnates uuringu vastavust IKS §-s 6 sätestatud tingimustele, aga samal ajal hinnates ka uuringuga seotud eetilisi aspekte.

Mõistame, et praegu kehtiva IKS alusel hanke raames poliitika kujundamise eesmärgil tehtavate uuringute kooskõlastamine võtab aega ja võib kaasa tuua töökoormuse kasvu, kuid kahjuks ei näe hetkel kehtiv IKS ette erisusi, millele keskus võiks tugineda.

Loodame, et selgitused on abiks.

Lugupidamisega

Terje Enula
jurist
peadirektori volitusel